

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 14ης Νοεμβρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Ένδικα βοηθήματα και μέσα – Αποτελεσματική δικαστική προστασία – Ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει συσταθεί νομίμως – Εθνικοί κανόνες που διέπουν την τυχαία ανάθεση των υποθέσεων στους δικαστές ενός δικαστηρίου και τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών – Διάταξη η οποία απαγορεύει την επίκληση της παράβασης των εν λόγω κανόνων στο πλαίσιο της κατ' έφεση δίκης»

Στην υπόθεση C-197/23,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Apelacyjny w Warszawie (εφετείο Βαρσοβίας, Πολωνία) με απόφαση της 28ης Απριλίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 24 Μαρτίου 2023, στο πλαίσιο της δίκης

S. S.A.

κατά

C. sp. z o.o.,

παρισταμένου του:

Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Κ. Λυκούργο, πρόεδρο του τρίτου τμήματος, προεδρεύοντα του τετάρτου τμήματος, S. Rodin και O. Spineanu-Matei (εισηγήτρια), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: L. Medina

γραμματέας: M. Siekierzyńska, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 7ης Μαρτίου 2024,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η C. sp. z o.o., εκπροσωπούμενη από τον M. Mioduszewski, την Z. Ochońska-Borowska και τον J. Sroczyński, radcowie prawni,
- ο Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie, εκπροσωπούμενος από τον M. Dejak,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna και την S. Żyrek,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την K. Herrmann, τον P. Stancanelli και τον P. J. O. Van Nuffel,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 20ής Ιουνίου 2024,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, του άρθρου 6, παράγραφοι 1 και 3, και του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 2 Η υπό κρίση αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της S. S.A. και της C. sp. z o.o. με αντικείμενο το νομότυπο των πρόσθετων αμοιβών (πριμ) που εισέπραξε η C. στο πλαίσιο εκτέλεσης εμπορικής συμφωνίας-πλαίσιου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 2 ΣΕΕ προβλέπει τα εξής:
«Η [Ευρωπαϊκή] Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.»
- 4 Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ ορίζει τα εξής:
«Τα κράτη μέλη προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.»

5 Το άρθρο 47 του Χάρτη ορίζει τα εξής:

«Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.
[...]

[...]»

Το πολωνικό δίκαιο

Ο κώδικας πολιτικής δικονομίας

6 Το άρθρο 47, παράγραφος 1, του ustawy Kodeks postępowania cywilnego (κώδικας πολιτικής δικονομίας), της 17ης Νοεμβρίου 1964 (Dz. U. αριθ. 43, θέση 296), όπως έχει κωδικοποιηθεί (Dz. U. 2019, θέση 1460) (στο εξής: κώδικας πολιτικής δικονομίας), ορίζει τα εξής:

«Στον πρώτο βαθμό οι υποθέσεις εκδικάζονται από μονομελή δικαστικό σχηματισμό, εκτός αν άλλως προβλέπεται από ειδική διάταξη.»

7 Το άρθρο 379, σημείο 4, του κώδικα πολιτικής δικονομίας ορίζει τα εξής:

«Η διαδικασία είναι άκυρη [...] εάν η σύνθεση του επιληφθέντος της υπόθεσης δικαστηρίου αντιβαίνει στις διατάξεις του νόμου ή εάν εκ του νόμου εξαιρετέος δικαστής μετείχε στην εκδίκαση της υπόθεσης.»

8 Το άρθρο 386, παράγραφος 2, του εν λόγω κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Σε περίπτωση κήρυξης ακυρότητας της διαδικασίας, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξαφανίζει την εκκληθείσα απόφαση, διατάσσει την επανάληψη της διαδικασίας κατά το μέρος που κρίθηκε άκυρη και αναπέμπει την υπόθεση στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο.»

Ο νόμος περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων

9 Ο ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych (νόμος περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων), της 27ης Ιουλίου 2001 (Dz. U. αριθ. 98, θέση 1070), όπως έχει κωδικοποιηθεί (Dz. U. 2019, θέση 52), όπως τροποποιήθηκε με τον ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (νόμο για την τροποποίηση του νόμου περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων, του νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου και ορισμένων άλλων νόμων), της 20ής Δεκεμβρίου 2019 (Dz. U. 2020, θέση 190) (στο εξής, αντιστοίχως: νόμος περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων και νόμος της 20ής Δεκεμβρίου 2019), ορίζει στο άρθρο 45 τα εξής:

«1. Δικαστής ή πάρεδρος μπορεί να αντικατασταθεί στα καθήκοντά του από δικαστή ή πάρεδρο του ίδιου δικαστηρίου ή από δικαστή που αποσπάται δυνάμει του άρθρου 77, παράγραφος 1 ή 8.

2. Η κατά την παράγραφο 1 αναπλήρωση μπορεί να απορρέει από μέτρο που λαμβάνει ο πρόεδρος του τμήματος ή ο πρόεδρος του δικαστηρίου, είτε κατόπιν αιτήσεως του δικαστή ή του παρέδρου είτε αυτεπαγγέλτως, προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή διεξαγωγή της διαδικασίας.»
- 10 Το άρθρο 47a του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων ορίζει τα εξής:
- «1. Οι υποθέσεις ανατίθενται στους δικαστές και στους παρέδρους κατόπιν κλήρωσης, βάσει κατηγοριοποίησης των διαφόρων υποθέσεων, πλην της περίπτωσης ανάθεσης υποθέσεων στον δικαστή υπηρεσίας.
2. Οι υποθέσεις ανατίθενται ισομερώς ανάλογα με τις επιμέρους κατηγορίες υποθέσεων, εκτός εάν ο αριθμός των αναλογούντων υποθέσεων έχει μειωθεί λόγω της θέσης του δικαστή, της συμμετοχής του στην ανάθεση υποθέσεων άλλης κατηγορίας ή για άλλους εκ του νόμου προβλεπόμενους λόγους.»
- 11 Το άρθρο 47b του ως άνω νόμου προβλέπει τα εξής:
- «1. Η μεταβολή της σύνθεσης ενός δικαστηρίου επιτρέπεται μόνο σε περίπτωση αδυναμίας του να εξετάσει την υπόθεση και να εκδώσει απόφαση υπό την αρχική του σύνθεση ή σε περίπτωση μονίμου κωλύματος που εμποδίζει την εξέταση της υπόθεσης και την έκδοση της απόφασης υπό την αρχική του σύνθεση. Οι διατάξεις του άρθρου 47a εφαρμόζονται κατ' αναλογίαν.
2. Εάν είναι αναγκαία η λήψη μέτρων σε μια υπόθεση, ιδίως όταν τούτο επιβάλλεται από διαφορετικές διατάξεις ή δικαιολογείται για λόγους ορθής διεξαγωγής της διαδικασίας, και εφόσον ο δικαστικός σχηματισμός στον οποίο ανατέθηκε η υπόθεση δεν μπορεί να το πράξει, τα μέτρα λαμβάνονται από τον σχηματισμό που ορίζεται σύμφωνα με το σχέδιο αντικατάστασης και, εάν τα μέτρα δεν καλύπτονται από το σχέδιο αντικατάστασης, από τον σχηματισμό που ορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 47a.
3. Οι αποφάσεις στις υποθέσεις των παραγράφων 1 και 2 λαμβάνονται από τον πρόεδρο του δικαστηρίου ή από τον δικαστή που ορίζεται από αυτόν.»
- 12 Με τον νόμο της 20ής Δεκεμβρίου 2019 προστέθηκε στο άρθρο 55 του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων παράγραφος 4, η οποία έχει ως εξής:
- «Οι δικαστές μπορούν να αποφαινούνται επί όλων των υποθέσεων στον τόπο υπηρεσίας τους καθώς και σε άλλα δικαστήρια στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος (αρμοδιότητα του δικαστή). Οι διατάξεις σχετικά με την ανάθεση των υποθέσεων, καθώς και σχετικά με τον ορισμό και τη μεταβολή της σύνθεσης του δικαστικού σχηματισμού δεν περιορίζουν την αρμοδιότητα δικαστή και δεν μπορούν να προβληθούν για να διαπιστωθεί ότι η σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού δεν είναι νόμιμη, ότι δικαστήριο δεν έχει την προσήκουσα σύνθεση ή ότι στον σχηματισμό συμμετέχει πρόσωπο το οποίο δεν είναι εξουσιοδοτημένο ή αρμόδιο να αποφανθεί επί της υπό κρίση υπόθεσης.»
- 13 Κατά το άρθρο 8 του νόμου της 20ής Δεκεμβρίου 2019, το άρθρο 55, παράγραφος 4, του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων εφαρμόζεται επίσης στις υποθέσεις που είχαν εισαχθεί ή περατωθεί πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του νόμου της 20ής Δεκεμβρίου 2019.

Ο κανονισμός λειτουργίας των τακτικών δικαστηρίων

- 14 Η Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości Regulamin urzędowania sądów powszechnych (κανονιστική πράξη του Υπουργού Δικαιοσύνης περί κανονισμού λειτουργίας των τακτικών δικαστηρίων), της 23ης Δεκεμβρίου 2015 (Dz. U. 2015, θέση 2316) (στο εξής: κανονισμός λειτουργίας των τακτικών δικαστηρίων), ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, προέβλεπε στο άρθρο 43, παράγραφος 1, τα εξής:

«Οι υποθέσεις ανατίθενται στους εισηγητές δικαστές (δικαστές και παρέδρους) κατόπιν κλήρωσης, σύμφωνα με την καθορισμένη κατανομή των καθηκόντων, με τη χρήση εργαλείου πληροφορικής που βασίζεται σε γεννήτρια τυχαίων αριθμών, χωριστά για κάθε μητρώο, κατάλογο ή άλλο μηχανισμό καταγραφής, εκτός εάν οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού προβλέπουν άλλους κανόνες κατανομής υποθέσεων. [...]»

- 15 Το άρθρο 52b του κανονισμού διαδικασίας των τακτικών δικαστηρίων όριζε τα εξής:

«1. Ο πίνακας αντικατάστασης περιλαμβάνει τους αναπληρωματικούς (δικαστές, παρέδρους και ενόρκους) για κάθε εργάσιμη ημέρα.

2. Ο πίνακας υπηρεσιών περιλαμβάνει τους δικαστές υπηρεσίας και τους παρέδρους υπηρεσίας για κάθε ημέρα.

3. Ο πίνακας αντικατάστασης και ο πίνακας υπηρεσιών καθορίζουν τον αριθμό των αναπληρωματικών και των [δικαστών και παρέδρων] υπηρεσίας ανά χρονική περίοδο, ανά τμήμα ή ανά είδος υποθέσεων που κατανέμονται στους αναπληρωματικούς και στους [δικαστές και παρέδρους] υπηρεσίας, καθώς και τη σειρά με την οποία πραγματοποιούνται οι αντικαταστάσεις και τις υποθέσεις που ανατίθενται στους [δικαστές και παρέδρους] υπηρεσίας, όταν υπάρχουν περισσότεροι αναπληρωματικοί και [δικαστές και πάρεδροι] υπηρεσίας.

[...]»

- 16 Κατά το άρθρο 52c του κανονισμού διαδικασίας των τακτικών δικαστηρίων:

«1. Σε περίπτωση απουσίας του εισηγητή δικαστή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο πρόεδρος του τμήματος ματαιώνει την επ' ακροατηρίου συζήτηση εφόσον είναι δυνατόν να ενημερωθούν σχετικά οι ενδιαφερόμενοι, εκτός εάν η ορθή διεξαγωγή της διαδικασίας απαιτεί σαφώς την πραγματοποίησή της.

2. Η υπόθεση της οποίας δεν ακυρώθηκε η επ' ακροατηρίου συζήτηση εκδικάζεται από τον αναπληρωτή δικαστή, όπως προβλέπεται στο σχέδιο αντικατάστασης για την εν λόγω ημέρα. Εάν ο αναπληρωτής δεν ήταν σε θέση να προετοιμαστεί επαρκώς ή αν η εκδίκαση της υπόθεσης από τον αναπληρωτή απαιτεί την επανάληψη σημαντικού μέρους της διαδικασίας, ο πρόεδρος του τμήματος διατάσσει τη ματαίωση της επ' ακροατηρίου συζήτησης. [...]

[...]»

Ο νόμος περί αθέμιτου ανταγωνισμού

- 17 Ο ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (νόμος περί αθέμιτου ανταγωνισμού), της 16ης Απριλίου 1993 (κωδικοποιημένος σε ενιαίο κείμενο, Dz. U. 2022, θέση 1233), ορίζει στο άρθρο 15, παράγραφος 1, σημείο 4, τα εξής:

«Αποτελεί πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού η παρακώλυση της πρόσβασης άλλων επιχειρηματιών στην αγορά, ιδίως [...] με την είσπραξη χρεώσεων πέραν του περιθωρίου κέρδους για την αποδοχή εμπορευμάτων προς πώληση.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 18 Στις 27 Απριλίου 2018 η S. προσέφυγε ενώπιον του Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακού δικαστηρίου Βαρσοβίας, Πολωνία) για μια διαφορά εμπορικής φύσεως. Ενεργώντας υπό την ιδιότητα του εκδοχέα απαίτησης κατά της C., εταιρίας δραστηριοποιούμενης στις λιανικές πωλήσεις, ζητεί να υποχρεωθεί η τελευταία να καταβάλει το ποσό των 4 572 648 πολωνικών ζλότι (PLN) (περίπου 1 045 000 ευρώ), το οποίο αφορά πρόσθετες αμοιβές σε χρήμα (πριμ) επί του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε εντός μιας ορισμένης λογιστικής χρήσης (οφειλόμενα περιθώρια κέρδους), εισπραχθείσες παρανόμως από τη C. στο πλαίσιο εμπορικής συμφωνίας-πλαίσιου την οποία συνήψε με τον εκχωρητή της απαίτησης με αντικείμενο την παράδοση εμπορευμάτων προς μεταπώληση. Κατά την S., η είσπραξη των πρόσθετων αυτών αμοιβών (πριμ) αντίκειται στο άρθρο 15, παράγραφος 1, σημείο 4, του νόμου περί αθέμιτου ανταγωνισμού, διότι αποτελούσαν «χρεώ[σεις] πέραν του περιθωρίου κέρδους για την αποδοχή εμπορευμάτων προς πώληση», κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης.
- 19 Η υπόθεση ανατέθηκε στο XVI τμήμα εμπορικών διαφορών του εν λόγω δικαστηρίου και, κατόπιν εφαρμογής του συστήματος τυχαίας ανάθεσης των υποθέσεων, στη δικαστή E. T., αντιπρόεδρο του τμήματος, προκειμένου να δικάσει ως μονομελής δικαστικός σχηματισμός.
- 20 Στις 25 Μαρτίου 2019, ημέρα της επ' ακροατηρίου συζήτησης της υπόθεσης, δεδομένου ότι η δικαστής E. T. απουσίαζε λόγω άδειας που της χορηγήθηκε κατόπιν αιτήματός της, η πρόεδρος του XVI τμήματος εμπορικών διαφορών του εν λόγω δικαστηρίου όρισε ως δικαστή για τη διεξαγωγή της επ' ακροατηρίου συζήτησης την J. K., η οποία ήταν δικαστής υπηρεσίας την ημέρα εκείνη και στην οποία, ως εκ τούτου, ανατέθηκε η υπόθεση.
- 21 Με απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2019, την οποία εξέδωσε μονομελής σχηματισμός του Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακού δικαστηρίου Βαρσοβίας) με δικαστή την J. K. η αγωγή της S. απορρίφθηκε.
- 22 Στις 27 Οκτωβρίου 2019 η S. άσκησε έφεση ενώπιον του Sąd Apelacyjny w Warszawie (εφετείου Βαρσοβίας, Πολωνία), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο.
- 23 Στην έφεσή της, η S. επικαλέστηκε ακυρότητα της διαδικασίας ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου με βάση το άρθρο 379, σημείο 4, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, λόγω μη νόμιμης σύνθεσης του δικαστικού σχηματισμού, εξαιτίας παραβίασης της αρχής του αμεταβλήτου της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών, η οποία έγκειται στο ότι άλλος δικαστής, και όχι εκείνος στον οποίο είχε αρχικώς ανατεθεί η υπόθεση, διεξήγαγε τελικά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και εξέδωσε την απόφαση.

- 24 Αφού έλαβε διάφορα μέτρα έρευνας και ελέγχου προκειμένου να ελέγξει τη νομιμότητα της διαδικασίας ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, το αιτούν δικαστήριο σχημάτισε την πεποίθηση ότι η αντικατάσταση της δικαστή Ε. Τ. από τη δικαστή J. Κ. πραγματοποιήθηκε υπό συνθήκες οι οποίες παραβιάζουν την αρχή του αμεταβλήτου της σύνθεσης του δικαστικού σχηματισμού που θεσπίζει το εθνικό δίκαιο. Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι ο λόγος αναπλήρωσης της δικαστή Ε. Τ. αντίκειται στο άρθρο 47b του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων. Επισημαίνει εξάλλου ότι δεν είχαν ολοκληρωθεί όλες οι διατυπώσεις που θα έπρεπε να είχαν τηρηθεί για την αναπλήρωση αυτή, υποπτευόμενο ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο τροποποίησε ορισμένα έγγραφα επιχειρώντας να θεραπεύσει εκ των υστέρων τις εν λόγω παρατυπίες.
- 25 Το αιτούν δικαστήριο δεν γνωρίζει τους λόγους της συγκεκριμένης αναπλήρωσης, την οποία θεωρεί παράτυπη, επισημαίνοντας παράλληλα ότι η χρήση μιας τέτοιας μεθόδου θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα τη μεταφορά ενός σχετικά μεγάλου αριθμού ανατεθειμένων υποθέσεων από έναν δικαστή σε άλλον.
- 26 Υπογραμμίζει επίσης ότι, «θεωρητικά», δεν μπορεί να αποκλειστεί η δυνατότητα σκόπιμης μεταβολής της σύνθεσης μονομελούς δικαστικού σχηματισμού σε ευαίσθητες υποθέσεις με μια διαδικασία κατά την οποία ο δικαστής στον οποίο είχε αρχικώς, κατόπιν κλήρωσης, ανατεθεί μια υπόθεση ορίζει τη διεξαγωγή της επ' ακροατηρίου συζήτησης σε ημερομηνία κατά την οποία θα βρίσκεται σε άδεια κατόπιν αίτησής του, δεδομένου ότι η απουσία του κατά την ημερομηνία της επ' ακροατηρίου συζήτησης αποτελεί λόγο αναπλήρωσής του από τον δικαστή ο οποίος, κατά την ημερομηνία εκείνη, εμφανίζεται στον πίνακα αντικατάστασης ή στον πίνακα υπηρεσιών και του οποίου το όνομα μπορεί να είναι γνωστό εκ των προτέρων.
- 27 Τέλος, το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει αποφάσεις του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) κατά τις οποίες η σύνθεση δικαστικού σχηματισμού κατά παράβαση των διατάξεων του εθνικού δικαίου για την ανάθεση των υποθέσεων και τον ορισμό ή τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών μπορεί να συνιστά λόγο επέλευσης της κατ' άρθρο 379, σημείο 4, του κώδικα πολιτικής δικονομίας ακυρότητας της διαδικασίας.
- 28 Επισημαίνει ωστόσο ότι, αφότου θεσπίστηκε το άρθρο 55, παράγραφος 4, του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων, απαγορεύεται κάθε σχετικός έλεγχος στο πλαίσιο έφεσης.
- 29 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Apelacyjny w Warszawie (εφετείο Βαρσοβίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχουν το άρθρο 2, το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, [ΣΕΕ], σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του [Χάρτη], την έννοια ότι δεν αποτελεί ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως και διασφαλίζει την πραγματική δικαστική προστασία μονομελούς δικαστικός σχηματισμός πρωτοβάθμιου δικαστηρίου κράτους μέλους [...] που αποτελείται από δικαστή στον οποίο ανατέθηκε υπόθεση κατά κατάφωρη παράβαση των κανόνων του εθνικού δικαίου για την κατανομή των υποθέσεων και τον ορισμό ή τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών;

2) Έχουν το άρθρο 2, το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, [ΣΕΕ], σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του [Χάρτη], την έννοια ότι αντιτίθενται στην εφαρμογή διατάξεων του εθνικού δικαίου, όπως το άρθρο 55, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων [...], κατά το μέτρο που απαγορεύουν στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο να κηρύξει [...] την ακυρότητα της διαδικασίας ενώπιον του [...] πρωτοβάθμιου δικαστηρίου [...] λόγω μη νόμιμης ή μη προσήκουσας σύνθεσης του δικαστηρίου ή συμμετοχής στη σύνθεσή του προσώπου μη εξουσιοδοτημένου ή αναρμόδιου, ως έννομη κύρωση που διασφαλίζει πραγματική δικαστική προστασία στην περίπτωση που ο ορισμός του δικαστή που [εκδίκασε την υπόθεση] έγινε κατά κατάφωρη παράβαση των κανόνων του εθνικού δικαίου για την κατανομή των υποθέσεων και τον ορισμό ή τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου και του παραδεκτού της αίτησης προδικαστικής αποφάσεως

- 30 Ο Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie (εισαγγελέας της περιφερειακής εισαγγελίας της Βαρσοβίας, στο εξής: εισαγγελέας της περιφερειακής εισαγγελίας) υποστηρίζει ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη, διότι από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει ότι η υπόθεση της κύριας δίκης εμφανίζει συνδετικό στοιχείο με το δίκαιο της Ένωσης. Ο ίδιος και η εφεσίβλητη της κύριας δίκης θεωρούν ότι τα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία διατάξεων του εθνικού δικαίου οι οποίες διέπουν την οργάνωση του δικαιοδοτικού συστήματος κράτους μέλους καθόσον αφορά τους διαδικαστικούς κανόνες κατανομής των υποθέσεων και μεταβολής της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών, δεδομένου ότι άπτονται, ειδικότερα, του ζητήματος του προσδιορισμού κατά πόσον είναι δυνατόν η μη τήρηση των εν λόγω διατάξεων να επιφέρει την ακυρότητα της διαδικασίας βάσει του άρθρου 379, σημείο 4, του κώδικα πολιτικής δικονομίας. Κατά τον εισαγγελέα της περιφερειακής εισαγγελίας, τέτοια ζητήματα, όπως και κάθε ζήτημα που αφορά την οργάνωση και τη λειτουργία των κρατικών οργάνων, εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Κράτους. Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ επιβάλλει στα κράτη μέλη να επιτύχουν έναν σκοπό, ήτοι τη θέσπιση ενός συνόλου διατάξεων οι οποίες να διασφαλίζουν πραγματική δικαστική προστασία, χωρίς ωστόσο να είναι δυνατόν να συναχθούν εντεύθεν κανόνες όσον αφορά την οργάνωση της δικαιοσύνης κατά συγκεκριμένο τρόπο.
- 31 Συναφώς, στο μέτρο που με τα ως άνω επιχειρήματα ο εισαγγελέας της περιφερειακής εισαγγελίας και η εφεσίβλητη της κύριας δίκης επιδιώκουν στην πραγματικότητα να αμφισβητήσουν την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, υπενθυμίζεται ότι, μολονότι η οργάνωση της δικαιοσύνης εντός των κρατών μελών εμπίπτει στην αρμοδιότητά τους, εντούτοις, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2023, Asociația «Forumul Judecătorilor din România», C-216/21, EU:C:2023:628, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 32 Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η διάταξη αυτή αφορά τους «τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης», ανεξαρτήτως της περιπτώσεως στην οποία τα κράτη μέλη θέτουν σε εφαρμογή το δίκαιο αυτό, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη (απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Miasto Łowicz και Prokurator Generalny, C-558/18 και C-563/18, EU:C:2020:234, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 33 Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ τυγχάνει ιδίως εφαρμογής στην περίπτωση κάθε εθνικού οργάνου δυνάμενου να αποφαινεται, ως δικαιοδοτικό όργανο, επί ζητημάτων απομένων της εφαρμογής ή της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης και επιπτώσεων, επομένως, σε τομείς που διέπονται από το δίκαιο αυτό (απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, *Miasto Łowicz και Prokurator Generalny*, C-558/18 και C-563/18, EU:C:2020:234, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 34 Δεν χωρεί όμως αμφιβολία ότι εν προκειμένω συντρέχει τέτοια περίπτωση, δεδομένου ότι, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 29 των προτάσεων της, τόσο το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, του οποίου το νομότυπο της σύνθεσης αμφισβητείται ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, όσο και το αιτούν δικαστήριο, στο οποίο απαγορεύεται βάσει του εθνικού δικαίου να ελέγξει το νομότυπο της εν λόγω σύνθεσης, μπορούν να κληθούν να αποφανθούν επί ζητημάτων τα οποία άπτονται της εφαρμογής ή της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης. Ως εκ τούτου, τα δικαστήρια αυτά πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις που απορρέουν από το δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προστασίας.
- 35 Εξάλλου, ο εισαγγελέας της περιφερειακής εισαγγελίας και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζουν ότι από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει ότι η διαφορά της κύριας δίκης εντάσσεται στο πλαίσιο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη και, ως εκ τούτου, το άρθρο 47 του Χάρτη δεν έχει εφαρμογή.
- 36 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο μπορεί μόνον να ερμηνεύσει το δίκαιο της Ένωσης εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων οι οποίες του έχουν απονεμηθεί [απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, *A. K. κ.λπ.* (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου), C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2019:982, σκέψη 77 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 37 Το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη, όσον αφορά τη δράση των κρατών μελών, ορίζεται στο άρθρο του 51, παράγραφος 1, το οποίο προβλέπει ότι οι διατάξεις του Χάρτη απευθύνονται στα κράτη μέλη όταν αυτά εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης, η διάταξη δε αυτή επιβεβαιώνει την πάγια νομολογία κατά την οποία τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην έννομη τάξη της Ένωσης έχουν εφαρμογή σε όλες τις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, πλην όμως όχι πέραν αυτών [απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, *A. K. κ.λπ.* (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου), C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2019:982, σκέψη 78 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 38 Εν προκειμένω, όσον αφορά, ειδικότερα, το άρθρο 47 του Χάρτη, διαπιστώνεται ότι η διαφορά που αποτελεί αντικείμενο της κύριας δίκης δεν εμφανίζει συνδετικό στοιχείο με διάταξη του δικαίου της Ένωσης. Πράγματι, η καταψηφιστική αγωγή κατά της εφεσίβλητης της κύριας δίκης στηρίζεται αποκλειστικά σε διάταξη του εθνικού δικαίου. Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο το οποίο να αποτελεί ένδειξη ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά την ερμηνεία ή την εφαρμογή κανόνα του δικαίου της Ένωσης ο οποίος εφαρμόζεται σε εθνικό επίπεδο.
- 39 Επομένως, το άρθρο 47 του Χάρτη δεν έχει, αυτό καθαυτό, εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 40 Ωστόσο, δεδομένου ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ επιβάλλει σε όλα τα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται, στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, αποτελεσματική

δικαστική προστασία, κατά την έννοια ιδίως του άρθρου 47 του Χάρτη, η τελευταία αυτή διάταξη, μολοντί δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για την ερμηνεία του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ (πρβλ. απόφαση της 20ής Απριλίου 2021, *Repubblika*, C-896/19, EU:C:2021:311, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 41 Πέραν τούτου, ο εισαγγελέας της περιφερειακής εισαγγελίας υποστηρίζει ότι η προδικαστική απόφαση δεν είναι απαραίτητη προκειμένου το αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί επί της υποθέσεως της κύριας δίκης. Συγκεκριμένα, κατά τον εισαγγελέα, ο εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου έλεγχος της νομιμότητας της σύνθεσης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου θα αποτελούσε υπέρβαση αρμοδιοτήτων. Η εφεσίβλητη υποστηρίζει από την πλευρά της ότι τα προδικαστικά ερωτήματα είναι τόσο γενικά ώστε μια απάντηση εκ μέρους του Δικαστηρίου να μην μπορεί να άρει τις αμφιβολίες που εγείρει το νομικό ζήτημα της σχέσης μεταξύ, αφενός, των κανόνων που αφορούν την ανάθεση των υποθέσεων στους δικαστές και, αφετέρου, της ακυρότητας της διαδικασίας ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης.
- 42 Επισημαίνεται ωστόσο, κατά πρώτον, ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά ακριβώς το ζήτημα αν το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται στην απαγόρευση που επιβάλλεται στο αιτούν δικαστήριο όσον αφορά τον έλεγχο της νομιμότητας της σύνθεσης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, όπερ απαιτεί ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και ιδίως του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, με αποτέλεσμα η εξέταση της ένστασης περί υπερβάσεως των αρμοδιοτήτων του αιτούντος δικαστηρίου να συγχέεται με την εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων.
- 43 Κατά δεύτερον, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης προδικαστικά ερωτήματα που υποβάλλονται από το εθνικό δικαστήριο, εντός του πραγματικού και νομοθετικού πλαισίου το οποίο αυτό προσδιορίζει με δική του ευθύνη και του οποίου την ακρίβεια δεν είναι αρμόδιο να ελέγξει το Δικαστήριο, θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτηση εθνικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που του είναι αναγκαία για να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα (απόφαση της 6ης Ιουνίου 2024, *INGSTEEL*, C-547/22, EU:C:2024:478, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 44 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι το είδος των παρατυπιών τις οποίες αφορά η υπόθεση της κύριας δίκης ενέχει έναν κίνδυνο χειραγώγησης όσον αφορά την ανάθεση ευαίσθητων υποθέσεων και ότι μια διάταξη του εθνικού δικαίου το εμποδίζει να αντλήσει τις συνέπειες των παρατυπιών αυτών, εκτιμά δε ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, έρχεται αντιμέτωπο με το ζήτημα αν η εν λόγω διάταξη πρέπει να τεθεί εκποδών, σύμφωνα με την υποχρέωση που υπέχει, βάσει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, να μην εφαρμόζει τους κανόνες του εθνικού δικαίου που αντίκεινται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.
- 45 Με τις σκέψεις αυτές, το αιτούν δικαστήριο καταδεικνύει επαρκώς κατά νόμον ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι «αναγκαία» για την «έκδοση της δικής του απόφασης» στην υπόθεση την οποία δικάζει, κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

- 46 Τέλος, όπως υποστηρίζει ο εισαγγελέας της περιφερειακής εισαγγελίας, διαπιστώνεται ότι, αντιθέτως προς τα οριζόμενα στο άρθρο 94, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, το αιτούν δικαστήριο δεν εκθέτει τους λόγους για τους οποίους υποβάλει ερώτημα στο Δικαστήριο σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 2 και του άρθρου 6, παράγραφοι 1 και 3, ΣΕΕ.
- 47 Εντούτοις, επισημαίνεται ότι, όσον αφορά το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, η απόφαση περί παραπομπής περιέχει επαρκείς διευκρινίσεις ώστε να καθίστανται κατανοητοί οι λόγοι για τους οποίους ζητείται η ερμηνεία της συγκεκριμένης διάταξης και ότι, λαμβανομένης υπόψη της σκέψης 34 της παρούσας απόφασης, τα προδικαστικά ερωτήματα είναι παραδεκτά κατά το μέρος που αφορούν την εν λόγω διάταξη. Η διάταξη αυτή, η οποία συγκεκριμενοποιεί την αξία του κράτους δικαίου, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, αναθέτει στα εθνικά δικαστήρια και στο Δικαστήριο τη διασφάλιση της πλήρους εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης στο σύνολο των κρατών μελών, καθώς και της ένδικης προστασίας που οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης [απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2022, RS (Αποτέλεσμα των αποφάσεων συνταγματικού δικαστηρίου), C-430/21, EU:C:2022:99, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Επομένως, όπως υποστήριξε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 41 των προτάσεών της, το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ.
- 48 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, καθόσον η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, διαπιστώνεται ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της υπό κρίση αιτήσεως και ότι η αίτηση αυτή είναι παραδεκτή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 49 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται, πρώτον, ότι η εφεσίβλητη της κύριας δίκης και ο εισαγγελέας της περιφερειακής εισαγγελίας αμφισβητούν την παράθεση του εθνικού δικαίου στην απόφαση περί παραπομπής, θεωρώντας τη μη πλήρη και μεροληπτική.
- 50 Εξάλλου, όσον αφορά τη νομολογία του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου), ενώ το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει αποφάσεις κατά τις οποίες η παραβίαση της αρχής του αμεταβλήτου της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών μπορεί να επιφέρει την ακυρότητα της διαδικασίας λόγω της εκδίκασης της υπόθεσης από δικαστικό σχηματισμό του οποίου η σύνθεση δεν ήταν σύννομη, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 379, σημείο 4, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, ο εισαγγελέας της περιφερειακής εισαγγελίας μνημονεύει παλαιότερες αντίθετες αποφάσεις. Ο εισαγγελέας της περιφερειακής εισαγγελίας υποστηρίζει επίσης ότι το εθνικό δίκαιο δεν περιέχει την έννοια της «κατάφωρης παράβασης» των διατάξεων περί κατανομής των υποθέσεων και περί μεταβολής της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών, την οποία χρησιμοποιεί το αιτούν δικαστήριο και την οποία αντιδιαστέλλει με εκείνη της «απλής παράβασης» τέτοιων διατάξεων.
- 51 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, το αιτούν δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει το εθνικό δίκαιο. Ως εκ τούτου, εναπόκειται στο Δικαστήριο να λάβει υπόψη, στο πλαίσιο της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ αυτού και των εθνικών δικαστηρίων, το κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται τα προδικαστικά ερωτήματα, όπως αυτό προσδιορίζεται στην απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου (απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2021, Dexia Nederland, C-229/19 και C-289/19, EU:C:2021:68, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 52 Επομένως, το Δικαστήριο πρέπει να στηριχθεί στην εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου κατά την οποία, αφενός, η απουσία της δικαστή του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου στην οποία είχε ανατεθεί η υπόθεση της κύριας δίκης την ημέρα που είχε οριστεί η δικάσιμος για τη συζήτηση της υπόθεσης, λόγω αδείας που της χορηγήθηκε κατόπιν αιτήματός της, δεν αποτελούσε, υπό τις συνθήκες της εν λόγω υπόθεσης, λόγο αναπλήρωσής της κατ' εφαρμογήν του άρθρου 47b, παράγραφος 1, του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων και, αφετέρου, η εφαρμογή του άρθρου 379, σημείο 4, του κώδικα πολιτικής δικονομίας θα έπρεπε, κατ' αρχήν, να επιφέρει την ακύρωση της πρωτοβάθμιας δίκης λόγω της παρατυπίας αυτής, μολονότι δεν αμφισβητείται ότι τούτο δεν επιτρέπεται από το άρθρο 55, παράγραφος 4.
- 53 Δεύτερον, η εφεσίβλητη της κύριας δίκης και ο εισαγγελέας της περιφερειακής εισαγγελίας υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι οι κανόνες του εθνικού δικαίου περί ανάθεσης των υποθέσεων και μεταβολής της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών είναι διατάξεις διοικητικής φύσεως, σκοπός των οποίων είναι η διασφάλιση της δίκαιης κατανομής του φόρτου εργασίας μεταξύ των μελών του δικαστηρίου. Ως εκ της φύσεώς τους, οι κανόνες αυτοί δεν μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα την άσκηση εξωτερικής επιρροής.
- 54 Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι η απαίτηση περί ανεξαρτησίας των δικαστηρίων που απορρέει από το δίκαιο της Ένωσης δεν αφορά μόνον την αθέμιτη επιρροή την οποία δύναται να ασκήσει η νομοθετική και η εκτελεστική εξουσία, αλλά και την προερχόμενη από το εσωτερικό του οικείου δικαστηρίου αθέμιτη επιρροή (πρβλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψη 54).
- 55 Το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος οι παραβάσεις των εθνικών κανόνων περί εκ νέου ανάθεσης των υποθέσεων να έχουν ενδεχομένως ως σκοπό να καθίσταται δυνατή η εκδίκαση συγκεκριμένης υπόθεσης ή συγκεκριμένου είδους υποθέσεων από ορισμένο δικαστή. Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 48 των προτάσεών της, οι αμφιβολίες που εξέφρασε το αιτούν δικαστήριο αποτελούν επαρκή λόγο προκειμένου να θεωρηθεί ότι τα ζητήματα που αφορούν την εφαρμογή των εν λόγω κανόνων πρέπει να εκτιμηθούν υπό το πρίσμα των απαιτήσεων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης σχετικά με τη διασφάλιση ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.
- 56 Με τα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική διάταξη η οποία εμποδίζει σε κάθε περίπτωση το δευτεροβάθμιο δικαστήριο να ελέγξει αν η εκ νέου ανάθεση της υπόθεσης σε άλλον δικαστικό σχηματισμό, ο οποίος και τη δίκασε σε πρώτο βαθμό, πραγματοποιήθηκε κατά παράβαση των εθνικών κανόνων περί εκ νέου ανάθεσης των υποθέσεων εντός των δικαστηρίων.
- 57 Υπενθυμίζεται ότι, βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, κάθε κράτος μέλος οφείλει να διασφαλίζει ότι τα όργανα τα οποία, ως «δικαστήρια» κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης, καλούνται να αποφανθούν επί ζητημάτων που αφορούν την εφαρμογή ή την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και τα οποία, ως εκ τούτου, εντάσσονται στο εθνικό σύστημα ενδίκων βοηθημάτων και μέσων στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης πληρούν τις απαιτήσεις περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η ανεξαρτησία (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 58 Προκειμένου να διασφαλισθεί ότι ένα τέτοιο δικαιοδοτικό όργανο δύναται να παρέχει την κατά τα ανωτέρω αποτελεσματική δικαστική προστασία, είναι σημαντικό να διαφυλαχθεί η ανεξαρτησία του, όπως επιβεβαιώνεται και από το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, το οποίο ανάγει την πρόσβαση σε «ανεξάρτητο» δικαστήριο σε μία από τις απαιτήσεις που συνδέονται με το θεμελιώδες δικαίωμα πραγματικής προσφυγής (πρβλ. απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim κ.λπ., C-748/19 έως C-754/19, EU:C:2021:931, σκέψη 65 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 59 Η απαίτηση αυτή περί ανεξαρτησίας των δικαιοδοτικών οργάνων, η οποία είναι άμεσα συνυφασμένη με την αποστολή του δικαστή, αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, το οποίο είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη διασφάλιση της προστασίας του συνόλου των δικαιωμάτων των οποίων απολαύουν οι πολίτες βάσει του δικαίου της Ένωσης και της διαφύλαξης των κοινών αξιών των κρατών μελών οι οποίες μνημονεύονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, ιδίως δε της αξίας του κράτους δικαίου (απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim κ.λπ., C-748/19 έως C-754/19, EU:C:2021:931, σκέψη 66 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 60 Η εν λόγω απαίτηση περί ανεξαρτησίας περιλαμβάνει δύο πτυχές. Η πρώτη, εξωτερική πτυχή, προϋποθέτει ότι το σχετικό όργανο ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη αυτονομία, χωρίς να υπόκειται σε οποιαδήποτε ιεραρχική σχέση ή σχέση υπαγωγής έναντι οποιουδήποτε και χωρίς να λαμβάνει εντολές ή οδηγίες οποιασδήποτε προελεύσεως και ότι, ως εκ τούτου, προστατεύεται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις οι οποίες θα μπορούσαν να θίξουν την ανεξάρτητη κρίση των μελών του και να επηρεάσουν τις αποφάσεις τους. Η δεύτερη πτυχή, εσωτερικής φύσεως, είναι παρεμφερής προς την έννοια της «αμεροληψίας» και συναρτάται προς την τήρηση ίσων αποστάσεων ως προς τους διαδίκους και τα αντιπαρατιθέμενα συμφέροντά τους σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς. Η πτυχή αυτή επιτάσσει την τήρηση αντικειμενικότητας και την απουσία κάθε συμφέροντος ως προς την επίλυση της διαφοράς πέραν της αυστηρής εφαρμογής των κανόνων δικαίου (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψεις 50 και 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 61 Όπως υπενθυμίζεται στη σκέψη 54 της παρούσας απόφασης, μολονότι η «εξωτερική» πτυχή αποσκοπεί κατ' ουσίαν στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων έναντι της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας σύμφωνα με την αρχή της διάκρισης των εξουσιών που χαρακτηρίζει τη λειτουργία ενός κράτους δικαίου, αποσκοπεί επίσης και στην προστασία των δικαστών από αθέμιτη επιρροή προερχόμενη από το εσωτερικό του οικείου δικαστηρίου.
- 62 Υπογραμμίζεται επίσης ότι η άσκηση του δικαστικού λειτουργήματος πρέπει να προφυλάσσεται όχι μόνον από οποιαδήποτε άμεση άσκηση επιρροής, υπό τη μορφή εντολών, αλλά και από πιο έμμεσες μορφές ασκήσεως επιρροής δυνάμενες να κατευθύνουν τις αποφάσεις των δικαστών (πρβλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 63 Δεύτερον, το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ απαιτεί επίσης την ύπαρξη δικαστηρίου «που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως», λαμβανομένων υπόψη των άρρηκτων δεσμών που υφίστανται μεταξύ της πρόσβασης σε ένα τέτοιο δικαστήριο και των εγγυήσεων ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των δικαστών (πρβλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψη 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 64 Εξάλλου, η μνεία που γίνεται επίσης στο άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη σε «δικαστήριο που έχει συσταθεί νομίμως» απηχεί, μεταξύ άλλων, την αρχή του κράτους δικαίου και αφορά όχι μόνον τη νομική βάση της ίδιας της υπάρξεως του δικαστηρίου, αλλά και τη σύνθεση της έδρας σε κάθε υπόθεση, καθώς και κάθε άλλη διάταξη του εσωτερικού δικαίου της οποίας η μη τήρηση καθιστά μη νόμιμη τη συμμετοχή ενός ή περισσότερων δικαστών στην εξέταση της υποθέσεως (πρβλ. απόφαση της 29ης Μαρτίου 2022, *Getin Noble Bank*, C-132/20, EU:C:2022:235, σημείο 121 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 65 Εξάλλου, η δυνατότητα εξέτασης της τήρησης των εγγυήσεων αυτών είναι αναγκαία για την εμπιστοσύνη την οποία οφείλουν να εμπνέουν στους πολίτες τα δικαστήρια μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο έλεγχος της τήρησης της απαίτησης κάθε δικαστήριο να συνιστά, με την εκάστοτε σύνθεσή του, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως συνιστά ουσιώδη τύπο η τήρηση του οποίου αποτελεί ζήτημα δημοσίας τάξεως [πρβλ. αποφάσεις της 1ης Ιουλίου 2008, *Chronopost* και *La Poste* κατά *UFEX* κ.λπ., C-341/06 P και C-342/06 P, EU:C:2008:375, σκέψη 46, και της 8ης Μαΐου 2024, *Asociația «Forumul Judecătorilor din România»* (Ενώσεις δικαστικών λειτουργών), C-53/23, EU:C:2024:388, σκέψη 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Ο συγκεκριμένος έλεγχος πρέπει να διενεργείται αυτεπαγγέλτως στο πλαίσιο της εξετάσεως μέσου ένδικης προστασίας, όταν ανακύπτει επί του θέματος αυτού σοβαρή αμφιβολία (πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, *Επανεξέταση Simpson* κατά *Συμβουλίου* και *HG* κατά *Επιτροπής*, C-542/18 RX-II και C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, σκέψεις 57 και 58).
- 66 Πράγματι, η αποτελεσματική δικαστική προστασία δεν θα μπορούσε να διασφαλιστεί αν δεν ήταν δυνατόν να ελεγχθεί, κατόπιν αιτήσεως διαδίκου ή αυτεπαγγέλτως σε περίπτωση που ανακύπτει σοβαρή αμφιβολία, η τήρηση των κανόνων που προσδίδουν σε ένα δικαστήριο την ιδιότητα του «ανεξάρτητου, αμερόληπτου και προηγουμένως νομίμως συσταθέντος δικαστηρίου» και αν δεν ήταν δυνατόν να επιβληθεί ενδεχομένως κύρωση σε περίπτωση μη τήρησής τους, διότι άλλως οι κανόνες αυτοί θα μπορούσαν να παραβιαστούν χωρίς να επέλθει καμία συνέπεια. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η ύπαρξη μάλιστα αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου προς διασφάλιση της τηρήσεως των διατάξεων του δικαίου είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με την έννοια του «κράτους δικαίου» (πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2020, *Bank Refah Kargaran* κατά *Συμβουλίου*, C-134/19 P, EU:C:2020:793, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 67 Συνεπώς, στην περίπτωση κατά την οποία κράτος μέλος θεσπίζει νομικές διατάξεις οι οποίες αφορούν τη σύνθεση του δικάζοντος την εκάστοτε υπόθεση δικαστικού σχηματισμού και την εκ νέου ανάθεση των υποθέσεων, το άρθρο 19, παράγραφος 2, ΣΕΕ, υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, απαιτεί η τήρηση των εν λόγω κανόνων να υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο.
- 68 Επομένως, πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν είναι συμβατή προς τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ εθνική νομοθεσία η οποία εμποδίζει τα δευτεροβάθμια δικαστήρια να ελέγχουν την τήρηση των εθνικών κανόνων περί εκ νέου ανάθεσης των υποθέσεων εντός των δικαστηρίων ή μεταβολής της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών, ώστε να κρίνουν αν ο δικαστικός σχηματισμός που αποφάνθηκε σε πρώτο βαθμό αποτελεί ανεξάρτητο, αμερόληπτο και προηγουμένως νομίμως συσταθέν δικαστήριο, απαγορεύοντας σε κάθε περίπτωση στα δευτεροβάθμια δικαστήρια να διαπιστώνουν, ενδεχομένως, την ακυρότητα της πρωτοβάθμιας διαδικασίας όταν αυτή περατώθηκε με δικαστική απόφαση εκδοθείσα από άλλον δικαστικό σχηματισμό στον οποίο η υπόθεση ανατέθηκε στη συνέχεια ή από δικαστικό σχηματισμό η σύνθεση του οποίου μεταβλήθηκε κατά παράβαση των κανόνων αυτών.

- 69 Πρέπει, εξάλλου, να επισημανθεί ότι, μετά την υποβολή της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως ασκηθείσας κατά της Δημοκρατίας της Πολωνίας, στο ειδικό πλαίσιο της εκ μέρους του εν λόγω κράτους μέλους θεσπίσεως διαφόρων διατάξεων δικονομικής φύσεως εν τάχει, ως απάντηση σε μια σειρά προδικαστικών παραπομπών τις οποίες υπέβαλαν διάφορα πολωνικά δικαστήρια σχετικά με τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης διαφόρων νομοθετικών τροποποιήσεων που επηρέασαν την οργάνωση της δικαιοσύνης στην Πολωνία, το Δικαστήριο έκρινε, στις σκέψεις 226 και 227 της αποφάσεως της 5 Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (C-204/21, EU:C:2023:442), ότι ο κανόνας του εθνικού δικαίου που εμποδίζει εν γένει έναν τέτοιο έλεγχο, ήτοι το άρθρο 55, παράγραφος 4, του νόμου περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων, είναι αντίθετος προς τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη. Επομένως, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να αφήσει τον εν λόγω κανόνα ανεφάρμοστο, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 84 των προτάσεών της.
- 70 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι στα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, έχει την έννοια αντιτίθεται σε εθνική διάταξη η οποία εμποδίζει σε κάθε περίπτωση το δευτεροβάθμιο δικαστήριο να ελέγξει αν η εκ νέου ανάθεση υπόθεσης σε άλλον δικαστικό σχηματισμό, ο οποίος και τη δίκασε σε πρώτο βαθμό, πραγματοποιήθηκε κατά παράβαση των εθνικών κανόνων περί εκ νέου ανάθεσης των υποθέσεων εντός των δικαστηρίων.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 71 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

έχει την έννοια ότι:

αντιτίθεται σε εθνική διάταξη η οποία εμποδίζει σε κάθε περίπτωση το δευτεροβάθμιο δικαστήριο να ελέγξει αν η εκ νέου ανάθεση υπόθεσης σε άλλον δικαστικό σχηματισμό, ο οποίος και τη δίκασε σε πρώτο βαθμό, πραγματοποιήθηκε κατά παράβαση των εθνικών κανόνων περί εκ νέου ανάθεσης των υποθέσεων εντός των δικαστηρίων.

(υπογραφές)